

Структурні компоненти особистості, включеної до волонтерської діяльності

Peretiatko V.A. Structural components of the personality involved in the volunteering / V.A. Peretiatko // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 435–446.

В.А. Перетяцько. Структурні компоненти особистості, включеної до волонтерської діяльності. В дослідженні виділено та обґрунтовано наступні компоненти, необхідні для особистості волонтера: соціально-поведінковий (просоціальна спрямованість особистості, альтруїзм, громадська активність); мотиваційний (духовні потреби, екзистенційні та соціальні потреби), когнітивний («Соціальний інтелект» та і рівень самопізнання), комунікативний (володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, здатність до кооперації); емотивний (емпатія, толерантність і терпимість); духовний (духовне здоров'я, гармонійність, цілісність і зрілість особистості); екзистенційний (наявність або відсутність екзистенційного вакууму; особистісна ідентичність). Проведене дослідження та аналіз структурних компонентів особистості, залученої до волонтерської діяльності, дозволило з'ясувати, що показники прояву таких факторів як результативність життя, локус контролю – життя, задоволеність процесом життя, мета в житті, тобто прояви смисложиттєвих орієнтацій саме у людей з тривалим досвідом волонтерської діяльності, мають більш високий рівень. Визначено наступний розподіл СЖО за критеріями віку та релігійності. Отримані показники на більш високому рівні мають релігійні люди та респонденти, старші за 22 роки, а це свідчить про те, що віра дає людині не лише надію, але і допомагає зорієнтуватися в житті та відчувати власну відповідальність перед майбутнім. Отримано нові результати показників прояву тестів Т.Лірі, Е.О.Помиткіна, В.В.Бойко серед респондентів з різним ступенем залученості до волонтерської діяльності. Вищі показники показала група, яка постійно займається волонтерською діяльністю. Зроблено висновок про те, що під впливом волонтерської діяльності підвищуються рівні прояву емпатійного, духовного та комунікативних компонентів особистості.

Ключові слова: особистість, цінності, компоненти, емпатія, духовність, мотиваційність, екзистенційність, комунікативність.

В.А. Перетятко. Структурные компоненты личности, включённой в волонтерскую деятельность. В исследовании было выделены и основательно проанализированы следующие компоненты, необходимые для волонтера: социально-поведенческий (просоциальная направленность личности, альтруизм, гражданская активность); когнитивный компонент («социальный интеллект» и уровень самопознания); коммуникативный (владение вербальными и невербальными средствами общения, способность к кооперации); эмотивный компонент (является эмпатия, толерантность и терпимость); духовный компонент (духовное здоровье, гармоничность и целостность личности); экзистенционный компонент (наличие или отсутствие экзистенциального вакуума, личностная идентичность). Проведённое исследование и анализ структурных компонентов личности, занимающейся волонтерской деятельностью, позволило выяснить, что проказатели проявлений таких факторов как: результативность жизни, локус контроля – жизнь, удовлетворённость процессом жизни, цель в жизни, то есть проявления смысложизненных ориентаций, имеют более высокий уровень у людей, которые имеют большой опыт волонтерской деятельности. Выявлены следующее распределение СЖО по критериям возраста и уровня религиозности. Полученные показатели более высокого уровня имеют религиозные люди и респонденты старше 22 лет, что свидетельствует о том, что вера даёт человеку не только надежду, но и помогает ориентироваться в жизни и чувствовать личную ответственность перед будущим. Получены новые результаты показателей проявления тестов Т.Лири, Э. Помыткина, В. Бойко среди респондентов с разной степенью включённости в волонтерскую деятельность. Высокие показатели оказались у группы, которая постоянно занимается волонтерской деятельностью. Сделан вывод о том, что под влиянием волонтерской деятельности повышаются уровни проявления эмпатийного, духовного и коммуникативного компонентов личности.

Ключевые слова: личность, ценность, ценностная ориентация, компоненты, эмпатия, духовность, мотивационность, экзистенциальность, коммуникативность.

Постановка проблеми. Формування ціннісних орієнтацій особистості відбувається під впливом конкретних соціально-історичних умов та відображує цінності, які є актуальними для суспільства та пов'язані з економічним і культурним рівнем розвитку даного соціального середовища. Залученість особистості до важливої соціально-значущої діяльності, в якій поєднуються цінності, мотивація та спрямованість особистості є надзвичайно важливим фактором у формуванні та якісній зміні ціннісних орієнтацій особистості. Волонтерська діяльність передбачає в особистості волонтера низку ціннісних орієнтацій, що мають

альтруїстичну спрямованість. В якості подібних цінностей виділяють: милосердя, доброту, толерантність, емпатію, гідність.

Мета дослідження: з'ясування тенденцій розвитку та закономірностей зміни ціннісних орієнтацій молодих людей, що займаються волонтерською діяльністю.

Завдання дослідження: дослідити основні компоненти, критерії і показники, що визначають ціннісні орієнтації двох груп молодих людей, які займаються волонтерською діяльністю та не зайнятих нею. Проаналізувати системи смисложиттєвих орієнтацій волонтерів та осіб, що не займалися такою діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Дослідженням різних характеристик особистості, що включена до волонтерської діяльності, займалися багато вчених таких як: Л.Є. Балашов, З.П. Бондаренко, А.Й. Капська, Т.Л.Лях, Л.Є. Сикорська, О.А. Трубнікова, М.С. Яницький. Автори зазначають, що включеність особистості в загальне поле добровольчої волонтерської діяльності призводить до позитивних змін у світогляді, призводить до підвищеної соціальної та інтелектуальної активності, соціальної компетентності та вміння діяти в нестандартних життєвих ситуаціях. О.А. Трубнікова в своєму дослідженні визначила компоненти соціально-психологічної моделі готовності до волонтерства. Авторка виділяє наступні компоненти: компонент соціальних цінностей, когнітивний, емотивний та комунікативний. Треба відзначити, що ці компоненти та їх складові виявляються як необхідними якостями для успішного волонтерства, так, на думку інших дослідників, особистість набуває цих якостей внаслідок волонтерської діяльності.

На нашу думку, в ході волонтерської діяльності в структурі ціннісної спрямованості особистості на перший план виходять такі компоненти:

Соціально-поведінковий головними критеріями якого є про-соціальна спрямованість особистості, альтруїзм, громадянська активність. Його показники: любов до людей; піклування про ближнього, повага, милосердя, здатність до самопожертви, безкорисливість, громадянська відповідальність.

Мотиваційний компонент, головними критеріями якого є духовні потреби, екзистенційні та соціальні потреби. Його показники: морально-духовний обов'язок (духовні переконання), відчуття боргу (морального чи духовного), потреба сенсу життя, потреба у подоланні перепон, потреба у творчості та бажання допомагати іншим; потреба у самореалізації; потреба у відчут-

ті потреби, причетності, значущості, спілкуванні; бажання просувати певні цінності; прагнення отримати знання, навички.

Когнітивний компонент, головними критеріями якого є соціальний інтелект та рівень самопізнання. Показники наявності: здатність до розуміння соціальних відносин та соціальних цінностей, розуміння складного внутрішнього світу людини, адекватність образу «Я»; впевненість у собі; усвідомлення своєї професійної ролі та професійних обов'язків; усвідомлення своєї ролі в суспільстві; оптимізм .

Емотивний компонент, головними критеріями якого є емпатія, толерантність і терпимість. Показники його наявності: небайдуже ставлення до проблем іншої людини; чуйність, співчуття, терпіння, фрустраційна толерантність.

Комунікативний компонент, головними критеріями якого є володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, здатність до кооперації, комунікація як засіб інтеріоризації. Показники наявності: тактовність, ввічливість, доброзичливість, порядність, щирість, чесність, активне слухання, вміння керувати комунікативним процесом, уміння встановлювати контакт, відкритість до спілкування, рефлексія.

Духовний компонент, головними критеріями якого є духовне здоров'я, гармонійність, цілісність та зрілість особистості. Показники наявності: внутрішня свобода, відповідальність за своє життя та вчинки; самостійність, свідомість, здатність до волевих зусиль; надійність, вірність, відданість; відсутність внутрішніх протиріч, послідовність; переважання вищих цінностей; здатність до самопізнання та саморозвитку.

Екзистенційний компонент, головними критеріями якого є наявність або відсутність екзистенційного вакууму; наявність знайденого сенсу життя; особистісна ідентичність. Показники наявності: усвідомленість сенсу життя, наявність цілей життя, задоволеність життям, контрольованість життя (можливість впливати на власне життя).

Звичайно, виділення зазначених компонентів є досить умовним, потребує емпіричного підтвердження, з можливим подальшим коригуванням. Для поглибленого вивчення системи цінностей особистості в процесі волонтерської діяльності ми вирішили побудувати дослідження наступним чином.

Проведене нами емпіричне дослідження відбувалось у декілька етапів. На першому етапі було виділено мету, об'єкт, предмет, цілі та завдання дослідження.

Аналіз наукової літератури з даної проблематики дозволив нам припустити, що волонтерська діяльність впливає на формування ціннісних орієнтацій особистості, призводить до самоактуалізації, проявлення життєвих цілей, формування та структуризації цінностей, посилення стабільності ціннісних орієнтирів особистості, до появи цілеспрямованості, якісної зміни спрямованості особистості.

Другим етапом стало проведення власне емпіричного дослідження та аналіз отриманих результатів.

В якості методів дослідження ми застосували низку психодіагностичних методик: тест СЖО Д.Леонтьєва; методику «Діагностика рівня емпатії» І.М. Юсупова; методику діагностики рівня емпатичних здібностей В.В. Бойко; тест Т.Лірі «Виявлення організаторських і комунікативних якостей у міжособистісних відносинах»; методику діагностики показника актуалізації та розвитку духовного потенціалу особистості – «Духовний потенціал особистості» Е.О. Помиткіна.

Дослідження відбувалося на базі вищих навчальних закладів Києва, Херсона та Всеукраїнської благодійної організації «Молодість не байдужа». Вибірку склали 209 молодих людей віком 18-23 років, яких умовно було віднесено до 3-х груп:

1. Першу групу склали молоді люди, які ніколи не займалися волонтерською діяльністю.

2. Другу групу склали люди, що мали поодинокі випадки волонтерської діяльності (наприклад, участь у передвиборчих кампаніях).

3. Третю групу склали молоді люди, які регулярно займаються волонтерством.

Додатково було виділено й проаналізовано такі якості: вік та ставлення до релігійності (атеїст/релігійний). Зазначимо, що питання ставлення до віри, на нашу думку, є досить важливим у роботі волонтера.

Для зручності ми будемо наводити отримані дані у відсотковому відношенні. Серед всієї вибірки респондентів (209 – загальна кількість) 44% мали вік до 21 року, а 56% респондентів – 22 роки (див. табл.1). По відношенню до віри 47% респондентів визначили себе як атеїсти, а 53% вважають себе релігійними людьми (Табл.2). Згідно періоду, впродовж якого люди займаються волонтерською діяльністю, додатково викоремлено три умовні групи респондентів: першу групу склали люди без досвіду волонтерської діяльності – 34%; ті, що мають поодинокі випадки – 36%, і ті, що регулярно працюють волонтерами – 30% (Табл.3).

Таблиця 1**Кількісний розподіл вибірки за віковим принципом**

	Кількість	%
Загальна вибірка	209	100%
До 21 року	92	44%
Старші 22 років	117	56%

Таблиця 2**Кількісний розподіл вибірки за релігійним принципом**

	Кількість	%
Загальна вибірка	209	100%
Атеїсти	99	47%
Релігійні	110	53%

Таблиця 3**Кількісний розподіл вибірки за досвідом волонтерської діяльності**

	Кількість	%
Загальна вибірка	209	100%
Без досвіду	71	34%
Поодинокі випадки	76	36%
Постійно займаються волонтерством	62	30%

На наступному етапі було проведено тестування респондентів за тестом СЖО Леонтєва та отримано наступні результати (Табл. 4):

Таблиця 4**Кількісні показники розподілу СЖО за досвідом волонтерства (%)**

	Загалом по вибірці	Без досвіду	Поодинокі випадки	Постійно
Мета в житті	31,64	31,17	30,52	33,53
Процес життя	31,05	30,01	29,91	33,6
Локус контролю – життя	30,19	29,54	29,77	31,43
Результативність життя	22,32	22,12	21,15	23,94
Локус контролю – Я	17,54	17,05	17,28	18,41

Отримані нами дані ми аналізували за такими критеріями: в цілому по вибірці та окремо за досвідом волонтерської діяльності. Дані, наведені у таблиці 1, дають нам наступні показники: загалом по вибірці мету в житті мають 31,64% респондентів. В групі 1 (без досвіду) мету в житті мають 31,17%, в групі 2 (з поодиноким досвідом) – 30,52%, в групі 3 (регулярно займаються во-

лонтерством) – 33,53%. Задоволеність процесом життя загалом по вибірці складає 31,05%; в групі 1 – 30%, в групі 2 – 29,91%; в групі 3 – 33,60%. Локус контролю – життя загалом по вибірці складає 30,19%; в групі 1 – 29,54%; в групі 3 – 31,43%. Результативність життя загалом по вибірці складає 22,32%; в групі 1 – 22,12%; в групі 2 – 21,15%; в групі 3 – 23,94%. Локус контролю загалом по вибірці складає 17,54%; в групі 1 – 17,05%; в групі 2 – 17,28%; в групі 3 – 18,41%. Отримані показники ілюструють те, що саме у людей, які мають тривалий досвід волонтерської діяльності, прояви смисложиттєвих орієнтацій мають більш високий рівень.

На наступному етапі нами було з'ясовано розподіл СЖО за критеріями віку та релігійності. Отримані дані наводимо у таблиці 5.

Таблиця 5

Кількісні показники розподілу СЖО за віком та рівнем релігійності (%)

	До 21 року	Старші 22 років	Атеїсти	Релігійні
Мета в житті	31,19	32,09	30,82	32,44
Процес життя	30,37	31,84	30,01	32,15
Локус контролю – життя	30,34	29,9	29,63	30,72
Результативність життя	21,93	22,7	21,67	22,94
Локус контролю – Я	17,73	17,23	17,26	17,78

Як показано в таблиці 5, показники розподілу СЖО за віком та рівнем релігійності розташувалися наступним чином: в групі до 21 року мету в житті мають 31,19% опитаних, а в групі, де старші 22-х років – 32,09%; атеїсти – 30,82%, а релігійні 32,44%. Процес життя в групі до 21 року становить 30,37%, а в групі, де старші 22-х років – 31,84%; атеїсти – 30,01%, а релігійні – 32,15%. Локус контролю – життя в групі до 21 року склав 30,34%, а в групі, де старші 22-х роки – 29,9%; атеїсти – 29,63%, а релігійні – 30,72%. Результативність життя в групі до 21 року – 21,93%, а в групі, де старші 22-х роки – 22,7%; атеїсти – 21,67%, а у релігійних – 22,94%. Локус контролю – Я в групі до 21 року становить – 17,73%, а в групі старші за 22 роки – 17,23%; атеїсти – 17,26%, а в релігійних – 17,78%. Отримані показники на більш високому рівні мають релігійні люди та респонденти, старші 22-х років, що може свідчити про те, що віра надає людині не лише надію, але й допомагає зорієнтуватися в житті та відчувати власну відповідальність перед майбутнім.

На наступному етапі дослідження ми використовували методики «Духовний потенціал особистості» Е.О. Помиткіна, «Діагностика міжособистісних відносин» Т. Лірі, ступінь прояву емпатійних здібностей за В.В. Бойко. Використання зазначеного набору методик, на нашу думку, дозволить максимально повно розкрити рівні емотивного, комунікативного та духовних компонентів особистості в залежності від залученості до волонтерської діяльності. При аналізі результатів дослідження методики Лірі було розраховано два основні параметри міжособистісних відносин «домінування» і «доброзичливість», які визначають загальне враження про людину в процесах міжособистісного сприйняття. Методика Т.Лірі визначає не лише стилі міжособистісного спілкування, а й дає можливість вивчення внутрішньо-особистісної конгруентності досліджуваних в процесі соціальної взаємодії. Отримані нами дані ми аналізували за наступними критеріями: в цілому по вибірці та окремо за досвідом волонтерської діяльності (Табл.6).

Таблиця 6

**Кількісні показники тестів Т.Лірі, Е.О.Помиткіна,
В.В.Бойко за віком та рівнем релігійності (%)**

	Загалом по ви- бірці	За віком		Релігійність	
		До 21	22 р. і більше	атеїст	релігій- ний
Дружелюбність (Лірі)	18,22	18,09	18,36	17,36	19,16
Домінування (Лірі)	17,43	17,46	17,38	18,04	16,73
Потенціал (Помиткін)	1,97	1,83	2,13	1,82	2,12
Емпатія (Бойко)	1,82	1,84	1,78	1,82	1,81

Нами було отримано наступні результати: загалом по вибірці критерій дружелюбності має рівень 18,22%; у групі до 21 року він становить 18,09%, а в групі 22 роки та більше становить 18,36%; серед атеїстів становить 17,36%, а у релігійних – 19,16%. Рівень домінування по вибірці має показник 17,43%; у групі до 21 року він становить 17,46%, а в групі 22 роки та більше становить 17,38%; серед атеїстів становить 18,04%, а у релігійних – 16,73%. Рівень потенціалу по вибірці становить 1,97%; у групі до 21 року він становить 1,83%, а в групі 22 роки та більше становить 2,13%; серед атеїстів становить 1,82%, а у релігійних – 2,12%. Рівень емпатії по вибірці має показник 1,82%; у групі до 21 року він становить 1,83%, а в групі 22 роки та більше становить 2,13%; серед атеїстів становить 1,82%, а у релігійних

– 2,12%. Аналіз отриманих показників підтверджує те, що рівень релігійності/духовності та дорослості позитивно впливає на формування емпатійних та комунікативних компонентів особистості.

Проаналізуємо зазначені показники із залежністю від волонтерської діяльності (табл. 7).

Таблиця 7

**Кількісні показники тестів Т.Лірі, Е.О.Помиткіна,
В.В.Бойко в залежності від волонтерської
діяльності (%)**

	Група А Без досвіду	Група Б Поодинокі випадки	Група В Постійна діяльність
Дружелюбність (Лірі)	17,45	17,28	20,2
Домінування (Лірі)	17,44	17,29	17,60
Потенціал (Помиткін)	1,81	1,84	2,31
Емпатія (Бойко)	1,77	1,93	1,75

Нами було отримано наступні результати: в групі А критерій дружелюбності має показник 17,45%, в групі Б – 17,28%, в групі В – 20,2% і є статистично більш значущим в даній групі респондентів. Критерій домінування в групі А – 17,44%, в групі Б – 17,29%, в групі В – 20,2%. Рівень потенціалу в групі А – 1,81%, в групі Б – 1,84%, в групі В – 2,31% є статистично більш значущим в даній групі респондентів. Рівень емпатії в групі А – 1,77%, в групі Б – 1,93% є статистично більш значущим в даній групі респондентів, в групі В – 1,75%. Помітно, що показники групи В вищі за показники інших груп. Це також підтверджує наше припущення про те, що під впливом волонтерської діяльності підвищуються рівні прояву емпатійного, духовного та комунікативних компонентів особистості.

Висновки. Вивчення та аналіз наукової літератури та дані проведеного емпіричного дослідження із зазначеної проблематики дозволив нам отримати наступні висновки: включеність особистості до волонтерської діяльності призводить до позитивних змін світогляду, що, в свою чергу, призводить до збільшення соціальної й інтелектуальної активності, емпатійності, духовності, соціальної компетентності та бажання бути корисним. Виокремлення особистісних компонентів, необхідних для волонтерської діяльності, дозволяє більш ґрунтовно пояснити їх важливість для формування гармонійної особистості. Проведене дослідження під-

твердило нашу думку про те, що залученість особистості до волонтерської діяльності позитивно впливає на формування емотивного, комунікативного та духовного компонентів особистості.

Список використаних джерел

1. Болотова Л. В. Основные характеристики добровольческой деятельности в области социальной работы / Л. В. Болотова // Социальные процессы и социальные отношения в современной России : материалы междунар. науч.-практ. конф., 23 марта 2006 г., Тамбов / ТГУ им. Г. Р. Державина. – Тамбов, 2006. – С 64–65.
2. Бондаренко З.П. Модель організації волонтерської роботи в умовах вищого навчального закладу / З. П. Бондаренко // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2007. – №4. – С. 50–58.
3. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Н. М. Комарова, Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська [та ін.] ; Укр. держ. центр соціальних служб для молоді. Укр. ін-т соціальних досліджень. – К. : Академпрес, 1999. – 112 с.
4. Волонтери в соціальній роботі: навч. посіб. / [упоряд.: О. Главник, Н. Романова, Т. Дружченко]. – К. : Главник, 2006. – 127 с. : табл. – (Бібліотечка соціального працівника).
5. Екимова С.Г. Психологические механизмы личностно-профессионального развития будущих специалистов по социальной работе / С.Г. Екимова // Педагогическая наука и образование. – 2010. – № 5. – С. 51–53.
6. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен / Т. Л. Лях // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. – Вип. 3-4. – С. 139–144.
7. Сикорская Л.Е. Добровольческая деятельность как школа нравственного воспитания молодежи / Л.Е. Сикорская // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. – 2009. – № 3 (3). – С.98–103.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bolotova L. V. Osnovnye harakteristiki dobrovol'cheskoj dejatel'nosti v oblasti social'noj raboty / L. V. Bolotova // Social'nye processy i social'nye otnoshenija v sovremennoj Rossii : materialy mezhdunar. nauch.-prakt. konf., 23 marta 2006 g., Tambov / TGU im. G. R. Derzhavina. – Tambov, 2006. – S 64–65.

2. Bondarenko Z. P. Model'organizacii volonters'koï roboti v umovah vishhogo navchal'nogo zakladu / Z. P. Bondarenko // Social'napedagogika: teorijatapraktika. – 2007. – № 4. – S. 50–58.
3. Volonters'kijruh v Ukraïni: tendenciïrozvitku / N. M. Komarova, R. H. Vajnola, A. J. Kaps'ka [tain.]; Ukr. derzh. Centr social'nih sluzhb dlja molodi. Ukr. in-tsocial'nihdoslidzhen'. – K. : Akadempres, 1999. – 112 s.
4. Volonteri v social'nijroboti : navch. posib. / [uporjad.: O. Glavnik, N. Romanova, T. Druzhchenko]. – K. : Glavnik, 2006. – 127 s. : tabl. – (Bibliotechka social'nogo pracivnika).
5. Ekimova S .G. Psihologicheskie mehanizmy lichnostno-professional'nogo razvitija budushhih specialistov posocial'nojrabote / S. G. Ekimova // Pedagogicheskaja nauka i obrazovanie. – 2010. – № 5. – S. 51–53.
6. Ljah T. L. Volonterstvo jak suspil'nij fenomen / T. L. Ljah // Problemi pedagogichnih tehnologij : zb. nauk. pr. / Volins'kij derzhavnij universitet imeni Lesi Ukraïнки. – Luc'k : Volins'kij akademichnij dim, 2004. – Vip. 3-4. – S. 139–144.
7. Sikorskaja L. E. Dobrovol'cheskaja dejatel'nost' kak shkola nnavstvennogo vospitanija molodezhi / L. E. Sikorskaja // Vestnik Vjatskogo gosudarstvennogo gumanitarnogo universiteta. – 2009. – № 3 (3). – S. 98–103.

V.A. Peretiatko. Structural components of the personality involved in the volunteering. The following components necessary for the volunteer's personality were extracted and grounded in this investigation: social behavioral (the prosocial direction of the personality, unselfishness, civil activity); motivational (cultural needs, existential and social needs); cognitive (the main criteria of which is «Social intellect» and the level of self-knowledge); communicative (knowledge of verbal and nonverbal communicative means, ability to cooperate, communication as a mean of interiorization); emotive (empathy, tolerance and patience); spiritual (the main criteria of which is spiritual health, harmony, integrity and maturity of a personality); existential (presence or absence of existential vacuum; the presence of founded sense of living; personal identity). The held investigation and the analysis of the structural components of the personality involved in the volunteering let us identify the exertion indices of the following factors such as the life productivity; locus of control over the life; the life satisfaction; life goal, that means the development of life-purpose orientations. People with the large experience in volunteering have the higher level of mentioned factors. The following distribution of life-purpose orientations was determined with the age and religiousness criteria. Religious people and respondents over 22 years have obtained results in a higher level

that attests to the fact that the faith gives a person not only hope but helps to guide a personal life and to take responsibility for the future. There were new indices' results of the tests by T. Liri, T.O. Pomytkin, V.V. Boiko, among the respondents with the different levels of involvedness into volunteering. The group, whose members are constantly involved into volunteering, has shown the highest indices. There was drawn the conclusion that the development levels of the emotive, spiritual, existential components of a person increases significantly under the influence of volunteering activity.

Key words: personality, values, components, empathy, spirituality, motivation, existentiality, communicativeness.

Received October 21, 2014

Revised November 16, 2014

Accepted December 08, 2014

УДК 37.015.31:17.022.1:159.922.7

Ю.В. Подкопаєва
miss_yuliya@ukr.net

Специфіка сформованості уявлень про духовний ідеал у молодших школярів

Podkopaieva Y.V. The specificity of concepts formation on the inward ideal in junior pupils / Y.V. Podkopaieva // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 446–459.

Ю.В. Подкопаєва. Специфіка сформованості уявлень про духовний ідеал у молодших школярів. У статті представлено результати теоретичного аналізу проблеми формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку. Експериментально досліджено та проаналізовано отримані результати за критеріями: ціннісно-позитивне ставлення до ідеалів Краси та Добра; ідентифікація з носіями цих ідеалів; наслідування поведінки людей і літературних персонажів; розуміння власних уявлень про духовний ідеал та за їх показниками (розмежування дитиною проявів краси і потворності, добрих і поганих (злих) учинків людей у реальному житті, літературних і мистецьких творах; ціннісне ставлення до природи; спрямованість на високодуховні особистості; прагнення дитини творити добро, готовність прийти на допомогу іншим людям, розділити з ними радість і горе; емоційна виразність власних естетичних вподобань; наслідування поведінки дорослих, дітей, літера-